

Kahve ve çay inhisarı kanunu

(Resmî Gazete ile neşir ve ilâm : 25 . V . 1942 - Sayı : 5114)

No.
4223

Kabul tarihi
20 . V . 1942

BİRİNCİ MADDE — Her nevi kahve ve çayın :

- a) İstihâk için Türkiye'ye sokulması ;
- b) Çekirdek kahvenin kavrulmuş veya çekilmiş olarak satışı hariç olmak üzere, bu maddelerin gerek haliyle ve gerek şekli değiştirilmiş olarak yurt içinde satılması ;

Devlet inhisarı altındadır.

Bu inhisar, İnhisarlar umum müdürlüğünce işletilir.

İKİNCİ MADDE — Türkiye dahilinde yetiştirilen yaş çay yaprağının işlenmesi, kurutulması ve bu maksatla yaş çay yaprağının satın alınması Devlet inhisarı altındadır.

Bu işler Devlet Ziraat işletmeleri kurumu tarafından görülür.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Her nevi kahve ve çayın kilosundan alınacak asgari ve âzami inhisar resmi İcra Vekilleri Heyetince tesbit edilir.

Bu maddelerin perakende satış fiyatı, maliyetlerine, yukarıki fıkraya göre tesbit edilecek hadler arasında inhisar resmi ilâve edilmek suretiyle İnhisarlar umum müdürlüğünce tâyin ve Gümrük ve inhisarlar vekâletince tasdik olunur.

Perakende satışlar yurdun her tarafında aynı fiyatla yapılır.

DÖRDÜNCÜ MADDE — İnhisarlar idaresinin farik alâmetleri bulunan kapalı kaplar içinde satılacak kahve ve çayın perakende satış fiyatı üzerinden % 10 a kadar beyiye verilir.

İdare deposu bulunmayan veya şehir ve kasaba dışında olan yerlerdeki satıcılara, nakil şartlarına ve yerin uzaklığına göre İnhisarlar idaresince tesbit edilecek bir nakliye ücreti verilebilir.

BEŞİNCİ MADDE — Çekirdek kahveyi kavrulmuş veya çekilmiş olarak satmak isteyenler inhisar idaresinden ruhsat almağa ve halkın ihtiyacını karşılamak ve sıhhatini korumak, tağşişi ve kaçakçılığı önlemek ve satış şekillerine mütaallik olmak üzere, İnhisarlar umum müdürlüğünce tâyin ve Gümrük ve inhisarlar vekilliğince tasdik edilecek kayıt ve şartlara riayet etmeğe mecburdurlar.

İnhisarlar umum müdürlüğü herhangi bir yerde ihtiyaca göre bu sanata icra edeceklerin miktarını tahdide salâhiyetlidir.

Kavrulmuş veya çekilmiş halde kahvelerin âzami satış fiyatı, çekirdek kahvenin perakende satış fiyatına, kahveyi kavurmak veya çekmek için yapılması zaruri masraflarla fire farkı ve verilecek beyiyeyeden maada % 5 e kadar kâr ilâvesi suretiyle, İnhisarlar idaresince tesbit olunur.

İnhisarlar idaresince kavrulmuş veya çekilmiş halde satılacak kahvelerin satış fiyatı da aynı esasa göre tesbit olunur.

Bu maddeye göre tâyin olunacak kayıt ve şartlara riayet etmeyenlerle tesbit edilen âzami fiyatlardan fazlasına veya ruhsatsız olarak satış yapanlar hakkında fiillerinin nevi ve mahiyetine göre bu kanunun 11, 12 ve 13 ncü maddeleri hükümleri tatbik olunur.

ALTINCI MADDE — Kahve ve çay satacak olanlar İnhisarlar idaresinden ruhsat tezkeresi almağa mecburdurlar. Bu tezkere hiç bir resme tabi değildir ve şahsa ait olup gösterilen satış yerlerine mahsustur. İdarenin müsaadesi olmaksızın başka yerler için kullanılması veya başkasına devri yasaktır.

Satış yerlerinin mevkii ve bayilerin vasıfları İnhisarlar idaresince tâyin olunur. Bayilerin satış muamelâtı İnhisarlar idaresinin teftiş ve kontrolüne tabidir.

YEDİNCİ MADDE — Devlet Ziraat işletmeleri kurumu tarafından işletilen yerli çaylardan memleketin umumî çay ihtiyacına kadar olan miktarı maliyet tutarına % 10 kâr ilâvesi suretiyle bulunacak fiyat üzerinden İnhisarlar umum müdürlüğünce satın alınır. Bu suretle kurumdan alınacak çay maliyetlerinin ne gibi esaslar dairesinde tesbit edileceği Gümrük ve inhisarlar ve Ziraat vekâletlerince müştereken kararlaştırılır.

İnhisarlar idaresiyle kurum arasında maliyet bedelleri yüzünden çıkacak ihtilâflar Umumî murakabe heyetinin hakemliğiyle halledilir. Bu heyetin vereceği karar katidir.

SEKİZİNCİ MADDE — Devlet Ziraat işletmeleri kurumunca halktan satın alınacak yaş çay yaprağı fiyatları her yıl mahallî ziraat odasının seçeceği çay müstahsillerinden iki, ticaret odasının seçilecek bir ve Gümrük ve inhisarlar vekâletiyle Ziraat vekâleti ve Devlet Ziraat işletmeleri kurumu ve İnhisarlar umum müdürlüğünce kendi memurları arasından seçilecek birer mümessilden tereküp eder. Heyetin teşekkül tarihi ve çalışma tarzı Gümrük ve inhisarlar vekâletiyle Ziraat vekâletince tesbit olunur.

DOKUZUNCU MADDE — 11 . VIII . 1941 tarihli ve 4110 sayılı kanun ile tesbit olunan İnhisarlar umum müdürlüğü mütedavil sermayesine «8 000 000» lira ilâve edilmiştir.

Bu sermaye, 1942 ve mütaakıp malî yıllar varidat fazlasından mahsup edilmek üzere Maliye ve Gümrük ve inhisarlar vekâletlerince müştereken tesbit edilecek esaslara göre temin olunur.

ONUNCU MADDE — Bu kanunla inhisar altına alınan maddelerin kaçakçılık fiilleri hakkında kaçakçılığın men ve takibine mütedair kanun ile tadil ve zeyilleri hükümleri tatbik olunur.

1918 numaralı kanunun 1 nci maddesinde yazılı hallerden başka bu inhisar maddeleri hakkında aşağıda yazılı fiilleri işlemek de kaçakçılıktır:

a) Yaş çay yaprağının kanuni salâhiyeti olmıyanlar tarafından işlenmesi veya kurutulması;

b) Terkibinde kafein ile birlikte tanen ve protein ve munhasıran çayın terkinde bulunan diğer kimvevi maddeleri ihtiva etmiyen nebatların şahıslar tarafından şekilce çay taklit edilmek suretiyle işlenmesi ve kurutulması ve bu taklit çayların vurdâ sokulması, satılması, satılığa çıkarılması ve satmak kasdiyle taşınması, saklanması, yanında bulundurulması ve bilerek satın alınması veya kabul edilmesi;

c) Yabancı maddelerle karıştırılmış kahve ve çayların gerek haliyle ve gerek pisirilerek satılması veya satılığa çıkarılması.

Kaçak kahvelerin her kilosu için «10» lira ve çaylarla diğer nebatların her bir kilosu için «20» lira ağır para cezası alınır. Kilodan az kesirler kilo savılır ve kaçak olarak tutulan maddeler musadere olunur ve bunlardan işe yaramıyanlar musadere kararı katilestikten sonra İnhisarlar idaresince yok edilir.

Kaçak maddelerin kaçakçı veya ortak ve yatakları gibi kaçakçılıkta iştiraki

olan kimselerin elinden çıkmış olması veya bunlar tarafından istihlâk edilmiş bulunması gibi sebeplerle musaderesi kabil olmazsa kaçakçılardan yukarıki fıkrada yazılı para cezaları iki kat olarak alınır.

ON BİRİNCİ MADDE — Bu kanunun birinci maddesiyle inhisar altına alınan maddeleri tâyin olunan fiyatlardan fazlasına satanlardan, ruhsat tezkereleri idarece iptal olunmakla beraber «10» liradan «100» liraya kadar hafif para cezası hükmen alınır.

ON İKİNCİ MADDE — İnhisarlar idaresince tâyin edilen şartlara riayet etmiyen satıcılardan, tezkereleri idarece geri alınmakla beraber hareketleri suç teşkil edenler hakkında ayrıca kanuni takibat yapılır.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — 6 ncı madde hükümlerine riayet etmiyen ve İnhisarlar idaresinden aldıkları kahve ve çayları satış tezkerelerinde gösterilen mahal ve mevkilerin dışında satan başsatıcılarla satıcılardan;

Ve bu kanunun birinci maddesiyle inhisar altına alınan maddeleri satış tezkeresi olmaksızın satanlardan;

«10» liradan «100» liraya kadar hafif para cezası alınır.

Bu gibilerden ruhsat tezkeresi olmıyanların ellerindeki kahve ve çaylar, bedelleri idarece ödenerek geri alınır.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun ile inhisar altına alınan maddelere İnhisarlar idaresince konulan mühür, damga, farika veya kontrol alâmetleri, bandrol veya etiketleri taklit veya tahrif ederek konulduğu eşyadan kaldırarak, değiştirerek veya her ne suretle olursa olsun tedarik ederek kaçak maddelerde kullananların hareketleri kaçakçılıksayılır ve haklarında 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmolunmakla beraber bu maddeler müsadere olunur ve bu suçun Türk Ceza kanununda muayyen olan cezası ile de ayrıca cezalandırılır.

Yukarıki fıkrada yazılı alâmet veya bandrol veya etiketleri salâhiyet veya mezuniyetleri olmaksızın basanlar veya satanlar veya saklıyanlar hakkında 6 aydan 2 seneye kadar hapis cezası ile birlikte 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası da hükmolunur ve bu eşya müsadere olunur.

Bu maddede yazılı fiiller alâkalı memurlar tarafından işlenmiş ise bu cezalar iki kat olarak hükmolunur.

ON BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunda yazılı yalnız para cezasını müstelzim suçların takip ve para cezalarının infazında 10 haziran 1938 tarihli ve 3437 sayılı kanunun 107 ve 109 ncü maddeleri tatbik olunur.

Yukarıki fıkraya göre hüküm ve tahsil olunan para cezaları İnhisarlar idaresince irat kaydolunur.

ON ALTINCI MADDE — Yabancı memleketlerden gelen yolcuların beraberlerinde veya kendilerinden evvel veya sonra gelen zatî eşyaları arasında ihtiyaçlarına mahsus getirecekleri kahvenin 100 ve çayın 50 gramı inhisar resminden muaftır. Bu miktardan fazla bir kiloya kadar kahve ve yarım kiloya kadar çayın vergi ve resimleri alınarak ithaline müsaade edilir.

ON YEDİNCİ MADDE — 27 mayıs 1935 tarihli ve 2731 sayılı, 17 mayıs 1940 tarihli ve 3828 sayılı, 29 mayıs 1941 tarihli ve 4040 sayılı kanunlarla kahve ve çaydan alınmakta olan istihlâk resimleri ve 2 temmuz 1932 tarihli ve 2054 sayılı kanunun kahve ve çaya ait ve bu kanuna aykırı hükümleriyle 27 . III . 1940

tarihli ve 3788 sayılı Çay kanununun ve diğer kanunların bu kanuna uymayan hükümleri kaldırılmıştır.

MUVAKKAT BİRİNCİ MADDE — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, bu maddelerin ticaretiyle iştigal edenlerle, ticaret maksadiyle bu maddeleri bulunduranlar veya imalâtında iptidai madde olarak kullananlar ve kahvehane, gazino, lokanta, otel gibi pişirilmiş kahve ve çay satanlar, memleket dahilinde ellerinde bulunan veya sipariş edilmiş olupta yolda olan veya akreditifi açılarak siparişi yapılmış bulunan kahve ve çay miktarlarını, 48 saat içinde bir beyanname ile mahallerindeki inhisarlar idaresine bulunmayan yerlerde en yakın İnhisarlar idaresine gönderilmek üzere mahallî mülkiye âmirlğine bildirmeğe mecburdur.

MUVAKKAT İKİNCİ MADDE — a) Ticaret ofisi elinde bulunan kahveler tesellüm edilecek miktar üzerinden ve maliyet fiyatı ile İnhisarlar idaresine devredilir.

b) Birinci muvakkat maddede yazılı şahıslar, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ellerinde, veya sipariş edilmiş olupta yolda bulunan veya akreditifi açılarak sipariş edilmiş olan kahve ve çayları, orijinal fatura ve sair ticari vesikalarla tesbit edilecek maliyetlerine icabına göre normal masraflar ve % 5 e kadar kâr ilâvesi suretiyle İnhisarlar umum müdürlüğüne satmağa mecburdurlar.

İptali mümkün olan siparişlerin ihtiyaçtan fazlasını İnhisarlar idaresi devralıp almamakta muhtardır. Faturası bulunmayan veya faturası ve diğer vesaiki ihtica ca elverişli olmayan veya fiyatları fahiş görülen kahve ve çaylar nevi ve vasıflarına göre emsaline verilen bedellerle satın alınır.

Bu suretle mallarını İnhisarlar idaresine devretmeğe mecbur olanlar idarece tâyin edilerek kendilerine tebliğ edilen müddet içinde bunları devir ve teslim etmedikleri takdirde idarece teklif edilen bu bedel mal sahibi namına Ziraat bankasına yatırılarak mallara el konur.

MUVAKKAT ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ellerinde gümrüklenerek yurda sokulmuş kahve ve çay bulunan, muvakkat birinci maddede yazılı kimseler İnhisarlar idaresine beyan ettikleri bu malların, idare den ruhsat tezkeresi almak şartıyla 18 . III . 1942 tarihli 2/17555 sayılı Vekiller Heyeti kararnamesindeki zamların ilâvesiyle taayyün etmiş olan fiyatlar üzerinden satışına devam ederler ve bu mallardan ayrıca inhisar resmi alınmaz. Ancak, İnhisarlar idaresi dilediği takdirde muvakkat ikinci maddede yazılı esaslar dairesinde bu malları, sözü geçen kararnameye göre yapılan zamlardan ödenen kısımların da maliyete ilâvesi suretiyle satın alabilir.

İnhisarlar idaresinin etiket ve bandrolunu taşıyan kahve ve çayın piyasaya çıkarılacağı tarih bir ay önceden tesbit edilerek ilân olunur. Bu müddetin sonunda henüz satılmamış olarak satıcı elinde kalmış kahve ve çaylar 48 saat zarfında yeni bir beyanname ile idareye bildirilir. Bu stoklar idarece tâyin olunacak esaslar dairesinde tasfiye olunur.

MUVAKKAT DÖRDÜNCÜ MADDE — a) Çay ve kahve fiyatlarının arttırılmasına mütedair 18 . III . 1942 tarihli ve 2/17555 sayılı kararname hükümlerine göre Ziraat bankalarına ve malsandıklarına yatırılmış paralar İnhisarlar idaresine devrolunur.

b) Yine mezkûr kararnamenin tatbikına başlandığı tarihten bu kanunun meriyete girdiği tarihe kadar, Ziraat bankalarına, malsandıklarına veya gümrüklere yatırılması lâzımgelen paralardan henüz ödenmemiş olanlar, bu kanunun meriyetinden itibaren nihayet 15 gün içinde İnhisarlar idaresine yatırılır.

Ellerinde mevcut malı olanlar, bu malların satın alınarak, bedellerinden borçlarının mahsubunu istiyebilirler.

Bu müddet içinde ödenmeyen paralar İnhisarlar idaresince % 10 zamla ve Tahsili emval kanununa göre istifa olunur.

c) (A) ve (B) fıkralarında zikri geçen paralar İnhisarlar idaresince hasılat olarak irat kaydolunur.

d) 16 . III . 1942 tarih ve 2/17554 sayılı Vekiller Heyeti kararnamesi mucibince beyanname vermekle mükellef tutulanlardan Hükümetçe yapılan kontrol neticesinde hiç beyanname vermemiş olanlar nezdinde meydana çıkarılan veya beyanname harici tesbit edilen kahve ve çaylara ait fiyat farkları mevcut veya İnhisar idaresince tutulan zabıt varakalarına istinaden tahakkuk ettirilerek mükelleflere tebliğ olunur.

Bu tebliğe karşı mükellefler 3692 numaralı kanun hükümleri dairesinde itiraz ve temyizde bulunabilirler. İtiraz komisyonu kararlarına karşı idare namına yapılacak temyiz talepleri de aynı hükümlere tabidir. İdare namına yapılacak temyiz talepleri her mahaldeki en büyük İnhisarlar memuru tarafından yapılır.

MUVAKKAT BEŞİNCİ MADDE — Muvakkat birinci maddede tâyin edilen müddet içinde beyan edilmeyen veya eksik beyan edilen kahve ve çaylar müsadere edilmekle beraber çayın her bir kilo veya kesirleri için «20» ve kahvenin her bir kilo veya kesirleri için «10» lira ağır para cezası alınır.

Beyanda bulunmayan veya eksik beyan eden satıcılar hakkında ayrıca 1918 sayılı kanunun muaddel 25 nci maddesinin 3 ncü fıkrasında yazılı hapis cezası da tatbik olunur.

Beyannameyi müddeti içinde vermemek veya eksik beyanda bulunmak keyfiyeti mücbir veya makbul sebeplerden ileri gelen hallerde ceza takipleri yapmamağa idare salâhiyettardır.

Beyan ettikleri malları müddeti içinde teslim etmiyerek gizliyen veya kaçırarak veya istihlâk eden kimseler hakkında 1 nci fıkrada yazılı para cezası iki kat olarak hükmolunur.

MUVAKKAT ALTINCI MADDE — Fevkalâde hallerin devamı müddetince zaruri sebeplerden dolayı yurdun her tarafında veya muayyen yerlerinde çekirdek kahve ve çayın muvakkat bir zaman için açık olarak satılmasına Gümrük ve inhisarlar vekâletinin muvafakatiyle İnhisarlar umum müdürlüğüince izin verilebilir.

Bu satışların beyiye ve nakliyeleri 4 ncü maddeye göre tesbit olunur.

ON SEKİZİNCİ MADDE — Bu kanun 1 haziran 1942 tarihinden muteberdir.

ON DOKUZUNCU MADDE — Bu kanun hükmünü icraya Adliye, Maliye, Gümrük ve inhisarlar, Ziraat ve Ticaret vekilleri memurdur.

21 mayıs 1942

Cumhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası

: 21 . V . 1942 ve 1/804

Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cumhuriyet Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası

: 21 . V . 1942 ve 4/281

Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları

Cilt Sayfa
: 24 174,174

25 140,182:196,203:212,218,220,220:223